

ORTOGRAFIA
DE LA
LLENGUA CATALANA

PER LA

«REYAL ACADEMIA DE BONES LLETRES»
DE BARCELONA

(REVISIÓ DE 1923)

Primer tiratge - Octubre de 1924

ORTOGRAFIA
DE LA
LLENGUA CATALANA

PER LA
«REYAL ACADEMIA DE BONES LLETRES»
DE BARCELONA

(REVISIÓ DE 1923)

Primer tiratge : Octubre de 1924

AQUESTA «Reyal Academia» pot reivindicar per als seus més il·lustres components en el segle passat la gloria d'haver promogut la restauració literaria de la Llengua Catalana, ja que no altra cosa significa la fundació en 1859 dels Jochs Florals per felix iniciativa d'en Bofarull, d'en Milà, d'en Rubió y Ors, d'en Cortada y altres acadèmichs d'aleshores. Ademés, quan cap organització de Catalunya no 's preocupava dels estudis relacionats ab el nostre idioma, la «Reyal Academia de Bones Lletres» els impulsava y acollia ab fervor, tractant de vèncer la indiferència general per aquesta mena de qüestions. Els noms d'en Labernia, d'en Balari, d'en Blanch y Cortada, són lligitim orgull d'aquesta Corporació y prova de que ella havia estat sempre 'l fogar més intens dels estudis de la llengua y la literatura catalanes, fins qu' aquestes retrobaren en la nova institució florasca un palench adequat y obert al lliure accés del públich de Catalunya.

No per axò l'Academia dexà d'interessarse en els problemes lingüístichs y, especialment, en el de la ortografia catalana, que, per al idioma en plena renaxença literaria, representava una necessitat quasi primordial. Y encara qu' oficialment no havia l'Academia exposat el seu criteri sobre aquesta qüestió, no per axò dexava de fer sentir la seva influencia y d'exercir un efectiu mestratge, per medi dels seus membres especialisats en aquesta mena d'estudis : sabut es que durant llarchs anys estigué en Balari y Jovany encarregat de la correcció ortogràfica dels volums dels Jochs Florals de Barcelona.

Fou en 1884 quan l'Academia 's decidí a establir públicament una ortografia del català, qu' havia de regir per a les seves publicacions en aquest idioma y prevaldre per la sola autoritat y prestigi dels homes que en el sí de la Corporació havien assumit l'encàrrech de formular aytal còdich ortogràfich. Durant prop de quaranta anys ha estat aplicat aquest, sense notables discrepàncies, no tan sols per l'Academia sino per la generalitat d'escriptors catalans.

Empero, després del temps transcorregut, ha degut reconexer l'Academia qu' una revisió de la seva ortografia era devinguda indispensable; y que, además, convenia tal volta qu' exposés el seu criteri enfront del deplorable trasbalsament qu' ha sofert la nostra llengua escrita y que arriba fins a posar en greu perill la seva propia existencia, al menys com a instrument literari. El curs de 1922-1923 fou en part esmerçat en l'estudi y discussió del nou estatut ortogràfich, el qual quedà aprovat definitivament pel novembre de 1923, y acordada la seva impressió.

La present publicació es, donchs, filla d'aquell acort: Com podrà veures, l'Academia de Bones Lletres segueix mantenintse fidel a les tradicions literariés del idioma, representades pel treball anònim d'unificació y fixació realisat incessantment pels escriptors catalans. Fugint de tota teorissació aventurada y de tot propòsit d'anticiparse a la natural evolució de la Llengua, no s'ha tractat sino de donar estat legal, per dirho axí, a lo que la realitat viva ha vingut a posar de manifest.

Per axò es qu' aquestes regles no pretenen pas donar per resoltes, fins a la darrera, totes les infinites qüestions que planteja 'l català literari; no hem pas pretès una semblant cosa. Lo que s'ha volgut, únicament, es dexar una vegada més establerts aquells principis qu' hem reputat suficients per a conseguir una regularissació formal del nostre verb matern, fugint de complicacions innecessaries y de nimietats especioses basades en unes suposades lleys morfològiques qu' estan constanment contradintse les unes ab les altres. Una llengua natural no es pas un sistema científich de combinar les paraules, sino un fet biològich que cal respectar y, en tot cas, conduhir sense contrariarlo temerariament. Als bons escriptors y als esperits més cultivats correspon recollirne la flor y ferne valdre les belleses, per a que, a son torn, el gramàtich pugui deduhirne les lleys y codificarles ab respectuosa imparcialitat.

L'Academia no ha volgut, pér lo tant, passar d'aquí. Ni tampoch ha de pretendre que 'ls seus preceptes ortogràfichs sien obligatoris, fóra del clos acadèmich, per a qui lliurèment no 'n reconegui les ventatges y la comoditat de la seva aplicació.

COMPENDI ORTOGRÀFICH

A - E

[1] Els plurals dels noms que terminen en **a** àtona, s'escriuen ab **e**; axí, de *taula*, *taules*; de *forca*, *forques*; de *formiga*, *formigues*; de *força*, *forces*, etc.

[2] Les terminacions verbals en **s**, **m**, **n** y **u** dels temps en que la tercera persona del singular acaba en **a** àtona, s'escriuen igualment ab **e**; axí, escrivintse *pensa*, *trenca*, *prega*, etc., s'escriuen *penses*, *trenques*, *pregues*, y *pensen*, *trenquen*, *preguen*; y escrivintse *pensava*, *dormia*, *faria*, etc., s'escriu *pensavem*, *dormiem*, *fariem*, y *pensaveu*, *dormieu*, *fariem*.

C - Ç

[3] La **c** davant de **a**, **o**, **u** sona **k**.

[4] El sò de **ss** se representa per **c** davant de **e**, **i**, y per **ç** davant de **a**, **o**, **u** y en final de dicció, en tots aquells mots qu'en llur origen llatí tenen **c**, **ti**, **ch** ò **qu**. Ex. : *cent* (de *centum*), *vèncer* (de *vincere*), *venç*, *vençut*, *vici* (de *vitium*), *braç* (de *bracchium*), *bracet*, *tòrcer* (de *torquere*), *torçat*, *dolç* (de *dulcis*), *dolcesa*.

[5] S'escriu, però, ab **s** en els noms presos del aràbich en els quals ja d'antich se noten freqüents vacilacions entre **ç** y **s**; tals són, entre altres, *safrà*, *safata*, *safareig*.

G - J

[6] S'escriu **g** davant de **e**, **i**. Exemples : *gendre*, *ginebreda*, *marge*, *mengívol*, *metge*, *viatgin* (en que la lletra **g** representa'l meteix sò de la **j** en *jaspi*, *jove*, *juva*, *gorja*, *lletja*, *viatja*).

[7] Excepció : s'escriu **j** en lloch de **g** en els nexes **jecc-** y **ject-**, com *objecció*, *projecte*, en *jeüre* (forma secundaria de *jaure*) y sos derivats, y en alguns noms com *Jesús*, *Jessè*, qu'en llatí tenen aquesta lletra.

[8] *Geroni, gerarquia, geroglífich*, y altres mots qu'en llatí porten **hi** davant de **e**, s'escriuen, segons la regla general, ab **g**.

H

[9] S'escriuen ab **h** inicial aquelles paraules que la porten etimològicament. Exemple : *hàbil, haver, harmonia, heretar, heroych, hèlix, hemicicle, historia, hivern, hidrògen, home, hora, horisó, hostal, humà, humil*, etc.

[10] S'escriu, però, *Espanya, oreneta, eura* ò *edra, ert, ara, encara*, y poques paraules més que ja d'antich tothom escriu sense **h**.

[11] Conserven la **h** totes les paraules que la tenen inicial en llur segon component, com *tothom, deshonest, desheretar, ahir* (de *heri*); y totes les procedents de compostos llatins que la tenen en aquella llengua com inicial del segon component, com *prohibir, exhalar, cohibir*.

[12] S'escriu **h** en mig de dicció com a rememorativa d'una consonant ò d'una sílaba desapareguda, com en *rahó, vehí, Mahó, trahir*.

[13] S'escriu també en les interjeccions d'una sola vocal com *ah, eh, oh, uh*, y en *bah*. També's conserva en *Joseph y filosofh*.

[14] Però no s'escriurà may la **h** com a mer signe de pronunciació dissilábica. De *creu, creueta* y no *creuheta*; de *moure, mou, mouen* y no *mouhen*.

[15] S'escriu **ch** sense modificació del sò de la **c**, en *chor* (llatí *chorus*) y sos derivats, per diferenciarlo de *cor* (cast. *corazón*).

I - Y

[16] La **i** àtona quan forma sílaba ab altra vocal s'escriu **y**. Ex. : *ayre, rey, noy, fruyt, cuyna, jaya, reyet, mayol*.

[17] Però, en mig de sílaba, entre una consonant anterior y una vocal posterior, s'escriu **i**. Ex. : *rabia, gloria, idioma, ambient*.

[18] La conjunció que'ls nostres clàssichs escrivien **e** (del llatí *et*), per ús constant des del segle xv s'escriu **y**.

L - LL

[19] L'ús de la **l** y de la **ll** ve indicat pels sons respectius.

[20] Quan es precis indicar la pronuncia de **l + l**, de **ll + l**, ò de **ll + ll**, se separen l'una de l'altra ab un guionet (-). Ex. : *resdl-la, cüll-la, Vall-llobera*.

M - N - MP

[21] Enmig de paraula, davant de **b, m** y **p**, s'escriu **m**. Ex. : *cambi, tomba, ampla, rompre, commoure, immortal*.

[22] Davant de **f** y **v**, s'escriu **n**. Ex. : *enveja, inferior, conversa, convit, confegir, enfebrat, inflar, infinit, enfit, enviar*.

[23] S'exceptuen : *amfibologia, amfibi, amfiteatre, àmfora, càmfora, èmfasi, emfileusis, emfisema, emfàtic, limfa, nimfa, simfonia, triomf, triumvir, tramvia*.

[24] Davant de **c** y **t**, s'escriu **mp** en els mots presos del llatí que porten en aquesta llengua'l nexa **mpt**. Ex. : *exemptció, redemptció, assumptió, consumptió, presumptió, exemple, prompte, redemptor, peremptori, sumptuos, presumptuos, consumptiu*, com també *temptar, compte, comptar, recomptar*; però no *comte* (cast. *conde*), *fenta*.

[25] S'escriu ab **m** el prefixe **circum-** qualsevol que sia la consonant següent : *circumpolar, circumvalació, circumferencia*.

[26] En tots els altres casos, s'escriu **m** ò **n** d'acort ab la pronunciació.

Q - C

[27] S'escriu **q** davant de **u** assilábica. Exemples : *quatre, quant, qual, quart, qualitat, aquatic, equador, quota, aliquota, quocient, quotidià*. Aquesta **u** assilábica pren dièresi (**ü**) davant de **e** y de **i**; exemples : *qüestió, equèstre, freqüent, conseqüencia, eloqüencia, delinqüent, deliquéscent, obliquitat*.

[28] Davant de **u** silábica s'escriu **q** ò **c** segons etimologia. Ex. : *coa* ò *cua* ab sos derivats (del llatí *cauda*), *evacuar, vacuitat* (de *vacuus*), *perspicuitat* (de *perspi-*

cuus), *inocuitat* (de *nocuus*); y *oblíqua* (de *obliquus*), *iníqua* (de *iniquus*), *quota* (de *quota*).

[29] També s'escriu **q** davant de **u** muda seguida de **e** ò **i**, com en *que*, *qui*, *Miquel*, *tranquil*.

S - SS - Z

[30] S'escriu **s** ò **ss** seguint la etimologia llatina o grega. Ex. : *adhesió*, *apotecosi*, *asil*, *basílica*, *centesimal*, *cohesió*, *conclusió*, *corrosió*, *difusió*, *eclesiàstich*, *entusiasme*, *episodi*, *exclusió*, *explosió*, *icosaedre*, *infinitesimal*, *lesió*, *misanthrop*, *musèu*, *nasal*; *admissió*, *agressió*, *abscissa*, *antecessor*, *assíduu*, *colossal*, *dissòlut*, *impressió*, *premissa*, *pressió*, *vicissitud*.

[31] S'escriu **s** per representar el sò fort en principi de paraula ò després de consonant. Ex. : *salà*, *pensa*, *insult*.

[32] En mig de dicció entre vocals, **s** representa'l sò suau (**z** francesa). Ex. : *basa*, *mesa*, *llisa*, *tosa*, *usa*.

[33] La **ss** representa'l sò fort entre vocals. Ex. : *bassa*, *messà*, *missa*, *tossa*, *rusa*.

[34] Per representar el tò suau (**z** francesa) al principi de paraula ò després de consonant, s'escriu **z**. Ex. : *zinch*, *zero*, *zel*, *zumada*, *atsevara*, *enza*, *colze*, *esbarzer*.

[35] El prefixe **trans-** no muda may la **s** encara que prenga'l sò de **z**. Ex. : *transacció*, *intransigent*.

[36] En unes quantes paraules la **s** suau pren el tò de **tz** que s'escriu ab aquestes dues lletres. Ex. : *faritzèu*, *agonitzant*. Però no es admissible aquesta escriptura en totes les altres paraules que no portin aquell sò, com *generalisar*, *realisar*, *preconisar*, *evangelisar*, etc.

X

[37] La **x** representa'l sò de son nom (**xeix**, **ch** francesa) y per excepció'ls de **c**, **cs**, **cz**.

[38] Representa **xeix** sempre que forma sílaba ab una vocal següent. Ex. : *xafogor*, *xerigol*, *xiprer*, *xop*, *xuclar*; *panxa*, *perxa*, *panotxa*; *caxa*, *rexa*, *guixa*, *moxó*, *gruxul*, *exit*.

[39] Per representar el mateix sò darrera de les vocals **a**, **e**, **o**, **u**, al final de dicció, s'hi interposa una **i**.

Ex. : *calaix, greix, moix, gruix*; y adhuch en el cas de portar sufixe la paraula, com *seguèixla, despedèixten, agrafeixho*. Si la vocal es **i**, no cal interposarnhi cap més. Ex. : *ix, Flix*.

[40] En els finals en **ix**, sols l'ús pot ensenyar quan sona **xeix** y quan **cs**. Ex. : *guix, crucifix*.

[41] La **x** sola, formant sílaba ab la vocal que la precedeix, te'l sò de **c** davant de les sílabes **ce, ci**, com *excellent, excitar*; y de **cs** davant de tota altra consonant ò en fi de dicció, com *expert, extret, text, àntrax*.

[42] Per excepció, en algunes paraules de procedencia llatina ò grecollatina, la **x** entre dues vocals representa'l sò de **cs**, com *màxim, aneixió, lèxich, òxit, pròxim*, ò de **cz** en les paraules compostes de la preposició llatina **ex**, com *exacte, exigir, exordi, exultar, èxit*.

CH - T - P finals

[43] Les plosives finals són representades sempre per **ch, t, p**, per més que algunes mudin el sò en els derivats. Ex. : *mach, macar; sèch, seca; rich, rica; sòch, soca; ruch, ruca*;—*llarch, llarga; rech, regar; amich, amiga; groch, groga; poruch, poruga*;—*plal, plata; net, nela; pit, pitral; sot, sotalada; brut, bruta*;—*morat, morada; set, sedejar; polit, polida; nebot, neboda; mut, muda*;—*cap, capell y cabell; cep, cepada; esgarip, esgaripar; xop, xopa; cup, cupada y cubell*.

[44] Excepcions : *alarb, corb, adob, estorb, verb, superb, balb, torb, barb*, y alguns noms propis com *Jacob, Job, David, Bagdad*.

[45] Poden escriures ab **b cab** (de *cabre*), *sab* (de *saber*), y *reb* (de *rebre*), y ab **b** ò **g** alguns mots estrangers ò de moderna introducció com *club, bulldog, sig-zag*.

lg

[46] En fi de paraula, s'escriu **ig** darrera de **a, e, o, u**, y **g** darrera de **i**. Ex. : *maig, despaig, gabaig, empaig, lleig, escabeig, bateig, mig, esquig, goig, fuig*, encara qu'en llurs derivats prenga'l sò y la grafia de **j, g, tj, tg** ò **tx**.

B - C - G - L dobles

[47] Aquestes lletres, en mig de paraula, de vegades prenen un sò doble, y no per igual en totes les comarques. Ex.: *amab-ble, reb-blar, possib-ble, fib-blar, nob-ble, pob-ble, cob-bla, Constantinob-bla, —mirac-cle, artic-cle, monocle, —reg-gla, seg-gle, vestig-gle, —il-lustre, col-legi*. Mes, per axò, s'escriuen sempre sense doblar la lletra (*amable, reblar, possible, fiblar, noble, poble, cobla, Constantinobla, —miracle, article, monocle, —regla, segle, vestigle, —ilustre, colegi*). Es la grafia tradicional, que permet què cada comarca pugua llegir la paraula posanthi la seva pronuncia.

Accents

[48] Hi hà en català dos accents: l'accent greu $\`$ que serveix per indicar lo sò obert en les vocals **a, e, o**; y l'agut $\`$ que senyala'l sò tancat en **e, i, o, u**.

[49] S'accentuen les paraules agudes acabades en vocal tònica sola ò seguida de **s**, ò en **em, en, ens y eu**. Ex.: *replà, cafè, diré, cost, allò, carbó, oportú, repàs, francès, digués, avis, hermós, confús, portèm, estrém, comprèn, encén, extièns; herèu, portarèu*.

[50] Tot altre acabament de paraula aguda s'escriu sense accent. Ex.: *infern, comal, animals, amor, servey, remeys, ubach, porter, portam, ruxim, algun, enterch, exorchs, esvoranchs, estreny, vermells*.

[51] Les paraules planes que acaben en vocal sola ò seguida de **s**, ò en **em, en** (ò **in** vulgar), **ens y eu** no s'accentuen. Ex.: *pare, pares, casa, cases, cerca, cerques, cerquem, sabí, sabia, sabis, sabies, moro, moros, anessem, anessin, vergens, foreu*.

[52] Però s'accentuen quan acaben en qualsevol altra consonant. Ex.: *fàcil, fàcils, vèncer, àlver, pròlech, àpat*.

[53] Les paraules planes de més de dues sílabes acabades en **ia, ies**, s'accentuen per distingirles de les terminades en els diptongues **ia, ies** (com *gloria, efigies*). Ex.: *estudia, estudies*.

[54] Quan no tenen més de dues sílabes, no s'accentuen. Ex.: *dia, dies*.

[55] S'accentuen tots els esdrújols. Ex. : *època, èpoques, física, anàloga, hipòtesi, àguila*.

[56] Quan dues paraules s'escriuen ab les matexes lletres y solament se diferencien entre elles pèl sò obert ò tancat d'una **e** ò d'una **o**, s'accentuen totes dues. Ex. : *bè y bé, nèl y nét, vès y vés, vèns y véns, vènen y vénen, òs y ós, jòch y jóch, bòta y bóta, mòra y móra, dòna y dòna, sò y só, sòn y són, fòra y fóra, tè y té*.

[57] Quan dos monossílabs, l'un tònich y l'altre àton, són escrits ab les matexes lletres, s'accentua'l tònich a fi de diferenciarlo gràficament del àton. Ex. : *mà, món y mós* substantius, de *ma, mon y mos* adjectius possessius; *nòs y vós* subjectes y complements preposicionals, de *nos y vos* complements àtons; *pèl* substantiu y son plural *pèls*, de *pel y pels*, contraccions de la preposició *per* ab els articles *lo y los*; *què* pronunciat ab è clara, de *que* pronunciat ab e neutra; *sà* adjectiu qualificatiu, de *sa* adjectiu possessiu ò article femení en certes comarques; *sé* de saber, de *se* pronom reflexiu; *ús* substantiu, d'*us* pronom personal.

Al, Del, Pel

[58] **A lo y a el, de lo y de el, per lo y per el**, y llurs plurals, quan l'article **lo** ò **el** no es neutre, se contrauen en **al, als, del, dels, pel, pels**, tant si la paraula següent comença ab consonant com ab vocal.

[59] No s'ha d'escriure **a n'ell**, ni **a'n ell**, ni **an ell**, sinó solament **a ell**. No obstant, quan se trobin aquexes formes en un text modern, se poden respectar, sobretot en els versos.

[60] En alguns clàssichs y en el llenguatge viu d'algunes regions hi hà la forma **ad ell**.

Ab

[61] La preposició catalana **ab** es invariable.

Hi, Ho

[62] Els dos mots àtons **hi, ho**, també són invariables.

Li, L'hi, Lhi

[63] **Li** es el datiu del pronom de tercera persona (*Dónali pa*); la combinació del acusatiu y del datiu del dit pronom s'escriu, encara qu'impropiament, **l'hi** ò **lhi** (*Vol lo pa; ¿l'hi daré?—Dónalhi*), qu'es la forma propia de la combinació de l'acusatiu **l'** ab l'adverbi **hi** (*¿Heu vist mon germà al teatre?—No l'hi hem vist.—No hem sabut veurelhi*).

Apostrof

[64] S'aplica al article masculí y femení, als pronoms, a la preposició *de* y a la conjunció *que* quan se n'elideix la vocal; colocántse davant ò darrera; en l'article y pronoms, segons l'elisió sia directa ò inversa (*l'ànima, porta'l pa*); y essent preferible la directa quan pot ferse de totes dues maneres (*ara l'oviro; ella t'aborreix*).

Altres observacions

[65] Per rahó de vella costum, s'escriuen **hont** y **ahont**.

[66] No són admissibles les formes vulgars *els-e*, *ens-e*, etc., ni *an-e*, *ab-e*.

[67] No cal separar ab guionets ni d'altra manera les paraules compostes sia com sia, salvant lo exposat al tractar de **I** y **II** [20], y en algun altre cas excepcional que pugua donar lloch a dubtes.

[68] En els casos (pochs a Catalunya y Mallorca, més freqüents a Valencia) en que per evitar confusions s'usa la preposició equivalent al *pour* francès y al *para* castellà, s'escriu **per a**.

Desembre de 1923

REYAL ACADEMIA DE BONES LLETRES DE BARCELONA

LLISTA DELS ACADEMICHS NUMERARIS EN 1924

<u>Ordre d'an- tigüetat</u>	<u>Núms. de les Medalles</u>
1 D. Francesch de Bofarull y Sans	28
2 Dr. D. Antoni Rubió y Lluch	31
3 D. Ferràn de Sagarra y de Siscar.	5
4 D. Francesch Carreras y Candi, PRESIDENT	11
5 D. Pelegrí Casades y Gramatxes	3
6 D. Ramón D. Perés	25
7 D. Ernest Moliné y Brasés, BIBLIOTECARI	17
8 D. Joseph Pin y Soler	27
9 D. Ramón Miquel y Planas, TRESORER	4
10 Dr. D. Lluís Segalà y Estalella	21
11 Dr. D. Francisco Barjau y Pons	13
12 D. Joan Givanel y Mas, CONSERVADOR	15
13 Dr. D. Tomàs Carreras y Artau	10
14 D. Apeles Mestres	18
15 Dr. D. Joseph M. ^a Roca y Heras	33
16 Dr. D. Gumersint Alabart y Sans, prevere	19
17 Dr. D. Daniel Girona y Llagostera, SECRETARI	26
18 Fra Faustino Gazulla, Mercedario	35
19 Dr. D. Ferràn Valls y Taberner	12
20 D. Joseph R. Carreras y Bulbena	1
21 D. Lluís C. Viada y Lluch	23
22 P. Ignaci Casanovas, S. J.	2

23	D. Bonaventura Bassegoda y Amigó	8
24	D. Jaume Barrera y Escudero, prevere.	36
25	D. Francesch Matheu y Fornells	7
26	Dr. D. Pere Bosch Gimpera.	32
27	Srta. D. ^a Caterina Albert Paradís (<i>Victor Català</i>).	14
28	Dr. D. Antonio de La Torre y del Cerro	30
29	D. Alfret Opisso y Viñas.	20
30	D. Lluís Vía y Pagès	6
31	D. Agustí Duràn y Sanpere.	34
32	Dr. D. Ramón de Alòs-Moner y de Dou	9
33	Dr. D. Arthur Masriera y Colomer	16
34	D. Rosent Serra y Pagès	29
35	<i>Vacant.</i> (<i>Elét</i> : D. Joseph Serra Hunter).	22
36	<i>Vacant.</i> (<i>Elét</i> : D. Anfòs Par y Tusquets)	24

Preu : 50 cèntims